

Klimaløsning i rør

SINTEF Energi får nøkkelrolle i EU-prosjekt som skal sikre at innfanget CO₂ kan fraktes trygt og kostnadseffektivt i rør – fra fangstanlegg til lagringssted. Et nytt eksempel på at arbeid i forskningscenteret FME BIGCCS resulterer i internasjonal aktivitet.

Skal CO₂-håndtering slå gjennom som klimatiltak, er det ikke nok med effektiv fangst og trygg geologisk lagring alene. Aktører på denne arenaen må også kunne frakte store mengder CO₂ – sikkert og kostnadseffektivt. Forsknings-Norge gjør nå sitt for å skaffe kunnskapen dette krever.

I en framtid med CO₂-håndtering, vil noe av den innfangede CO₂-en fra fabrikker, gass- og kullkraftverk bli sendt til lagringsstedene med skip. Men det meste vil gå i rørledninger, over land og på havbunnen. Innenfor forskning på CO₂-transport i rør, har Norge inntatt en sentral rolle. Vi i SINTEF er nylig tildelt koordinator-rollen i EU-prosjektet IMPACTS viet dette temaet. *)

CO₂-rørledninger finnes alt. I USA går de til oljefelt der CO₂ brukes til å øke oljeutvinningen. Også Snøhvit-feltet har sitt rør. CO₂ som lagres på Snøhvit, sendes dit i en 140 kilometer lang rørledning, verdens lengste i sitt slag. Så hvorfor forske videre når disse rørene alt ligger der og fungerer?

Jo, fordi verdenssamfunnet – ifølge det internasjonale energibyrået IEA – må håndtere hele 7 milliarder tonn CO₂ årlig innen 2050, hvis vi skal nå tograders-målet. Det gir atskillige mil med rørledninger! Transportkostnadene vil av den grunn utgjøre en betydelig del av totalen. Derfor er det viktig at rør og utstyr lages av kostnadseffektive materialer, at rørveggene

ikke gjøres unødvendig tykke og at rørsystemene blir drevet best mulig.

Alt dette har gjort det nødvendig å gå tilbake til studerkammeret. For oppskriftene fra naturgass-sektoren kan ikke uten videre kopieres. CO₂ oppfører seg nemlig annerledes i rør enn naturgass gjør. Skal designerne av rørsystemer for CO₂ finne sikre løsninger uten å "trø til for å være ekstra sikre", trenger de derfor regneverktøy matet med ny forskningsbasert viten.

Både naturgass og CO₂ komprimeres før rørtransport, slik at trykket i røret er over hundre atmosfærer. Naturgass forblir i gassform under slike betingelser, mens CO₂ blir en gassaktig væske. En av konsekvensene er at CO₂-en blir ekstra kald når røret tømmes. For materialvalgets del, trengs detaljert viten om dette.

Skulle et gasskraftverk variere produksjonen i den ene enden av røret, kan noe av CO₂-en i ledningen bli væske og noe bli gass. Kunnskap om strømningsforholdene som da oppstår, er i sin tur avgjørende for driften av rørsystemet.

De som skal designe eller drifte en CO₂-rørledning, ønsker ikke at røret skal springe lekk. Skulle en lekkasje likevel oppstå, for eksempel som følge av et uhell med en gravemaskin, bør ikke sprekken vokse. Dette fordi CO₂ er giftig i høye konsentrasjoner, i

*) Se side 12

Forskningssjef Mona J. Mølnvik og sjefforsker Svend Tollak Munkejord i laboratoriet for å skaffe kunnskap om hvordan ulike forhold påvirker oppførselen til CO₂ ved rørtransport. Foto: Thor Nielsen/SINTEF

likhet med mange andre stoff, og fordi både fangst, transport og lagring vil stanse opp hvis røret må skiftes.

Derfor har vi nå laget en regnemodell som forutsier om en sprekk vil vokse eller ikke. Utfallet er avhengig både av strømmingen av CO₂, som bestemmer trykkreftene på røret, og av stålets motstand mot sprekkvekst. Det spesielle her er at vi regner på strømming og stål på en gang.

Før Snøhvit-ledningen kom, kartla vi hvor mye vann som kan være løst i CO₂ før vannet felles ut som dråper. Kunnskap om dette må til for å få bestemt hvor mye CO₂-en må tørkes før den sendes avgårde i røret. Et viktig felt, fordi CO₂ i vann gir kullsyre som kan skape rust.

Mange sider ved CO₂-ens oppførsel i rør, inklusive risikoen for utfelling av vann, bestemmes av hvor ren CO₂-en er. Små mengder med for eksempel metan og nitrogen vil følge med CO₂ fra utslippskilden. En viktig fellesnevner for forskningen vår er å klarlegge hvordan disse forurensningene påvirker CO₂-ens "atferd" i rørledningen.

Metan og nitrogen kan fjernes ved rensing før CO₂ legger ut på reiser i rør. Målet vårt er kunnskap som blant annet kan brukes til å avgjøre hvor grensa går mellom nødvendig – og unødvendig – rensing.

Alt dette peker en og samme vei: Forbedret kunnskap om CO₂-blandingers strømming i rør er et nødvendig – og viktig – bidrag til storskala reduksjon av CO₂-utslipp til atmosfæren.

Artikkelen er tidligere publisert i Dagens Næringsliv (19. april 2013)

Av Mona J. Mølnvik,
forskningssjef, SINTEF Energi,
Svend Tollak Munkejord,
sjefforsker, SINTEF Energi, og
Cato Dørum, seniorforsker,
SINTEF Materialer og kjemi